

**PROGRAM
WSPIERANIA OSÓB BEZDOMNYCH
W GMINIE MIEJSKIEJ KRAKÓW
NA LATA 2016-2020**

KRAKÓW 2016

Spis treści

Wstęp	2
Problematyki bezdomności - opis zjawiska	3
Skala problemu i działań interwencyjnych	12
Obszary problemowe i wnioski	17
Cele operacyjne oraz planowane działania w ramach programu	18
Źródła finansowania programu	27
Wskaźniki realizacji celu	27
Realizatorzy programu	27
Sprawozdawczość	27

1. Wstęp

Zjawisko bezdomności jest znacznym problemem społecznym na terenie Gminy Miejskiej Kraków, w związku z tym konieczne jest przyjęcie programu społecznego mającego na celu wspieranie osób bezdomnych w rozwiązywaniu swojej sytuacji życiowej. Program wspierania osób bezdomnych na terenie Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016 -2020 ma na celu zapobieganie utrwalaniu się osób w stanie bezdomności oraz ułatwienie osobom bezdomnym wyjście z bezdomności. Program skierowany jest do osób i rodzin bezdomnych przebywających na terenie GMK.

Program przygotowano mając na uwadze następującą podstawę prawną - zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ponadto Program jest powiązany z następującymi przepisami prawa:

- 1) ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- 2) ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 3) ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- 4) ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- 5) ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 6) ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 7) ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 8) ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 9) ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii.

Tym samym Program Wspierania Osób Bezdomnych jest rozwinięciem priorytetów określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015-2020 i powiązany z innymi programami sektorowymi ustanowionymi w Gminy Miejskiej Kraków. Ponadto założenia Programu są spójne z kierunkami wskazanymi w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

Dokument zawiera cel główny oraz dwa cele operacyjne wraz z zaplanowanymi działaniami, których realizacja będzie miała wpływ na osiągnięcie celu głównego, zgodnie z przyjętymi wskaźnikami. Zarówno cele jak i działania wypływają z diagnozy, która zawarta jest opisie zjawiska bezdomności oraz skali problemu i działań interwencyjnych. Określono również ramy finansowe Programu i wyznaczono Realizatorów odpowiedzialnych za wykonanie poszczególnych zadań.

2. Problematyka bezdomności – opis zjawiska.

Osobą bezdomną, zgodnie z definicją zawartą w art. 6 ust. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, jest osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. Definicja ta obejmuje jednak węższy krąg osób, niż faktycznie pozostających w stanie bezdomności i korzystających z pomocy Ośrodka. Zdarzają się sytuacje, kiedy osoby mające formalne możliwości zamieszkania w lokalu mieszkalnym, ze względów rodzinnych lub z powodu wykluczenia społecznego zostają osobami bezdomnymi.

Stan bezdomności to proces, na który składają się zarówno czynniki obiektywne tj. niezależne od woli człowieka, jak czynniki subiektywne – tj. akceptowane, a nawet współtworzone przez daną osobę. Proces ten rozłożony jest w czasie, a jego dynamika jest uzależniona od indywidualnych cech osoby i jej losów. Trzeba jednak zauważyć, że rzadko jedna przyczyna wyjaśnia sytuację osoby bezdomnej. Najczęściej przyczyny przeplatają się i wzajemnie warunkują¹.

Według raportu opracowanego przez Zespół Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej pt. „Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby bezdomne” na bezdomność mają wpływ „...takie czynniki jak: trudna sytuacja mieszkaniowa, utrudniony dostęp do rynku pracy, w tym długotrwałe bezrobocie, ubóstwo, pozbawienie mieszkania (eksmisja), brak miejsca do mieszkania po opuszczeniu różnego typu instytucji (np. po powrocie z zakładu karnego, opuszczeniu domu dziecka, po powrocie ze szpitala psychiatrycznego) połączony z brakiem lub niewystarczającą integracją społeczną. Do krytycznych sytuacji życiowych, które mogą wpływać na sytuację zagrożenia bezdomnością, zaliczyć należy również rozpad rodziny i patologie życia rodzinnego (często związane z przemocą domową)”².

Z danych zgromadzonych podczas Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 (NSP) wynika, że do najczęściej wymienianych przyczyn bezdomności należało: „wypędzenie” z mieszkania przez rodzinę lub współlokatorów (19,3%), wymeldowanie decyzją administracyjną (15%), pozostawienie mieszkania rodzinie z własnej inicjatywy (11,5%), eksmisja (11%) i bezrobocie (9%)³. Analizując przyczyny bezdomności należy zwrócić uwagę, że badaniem NSP objęto wyłącznie osoby zaliczone do bezdomnych „bez dachu nad głową”⁴.

¹Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. NSP Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa 2013 r.

²„Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby bezdomne”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, Kraków 2013 r.

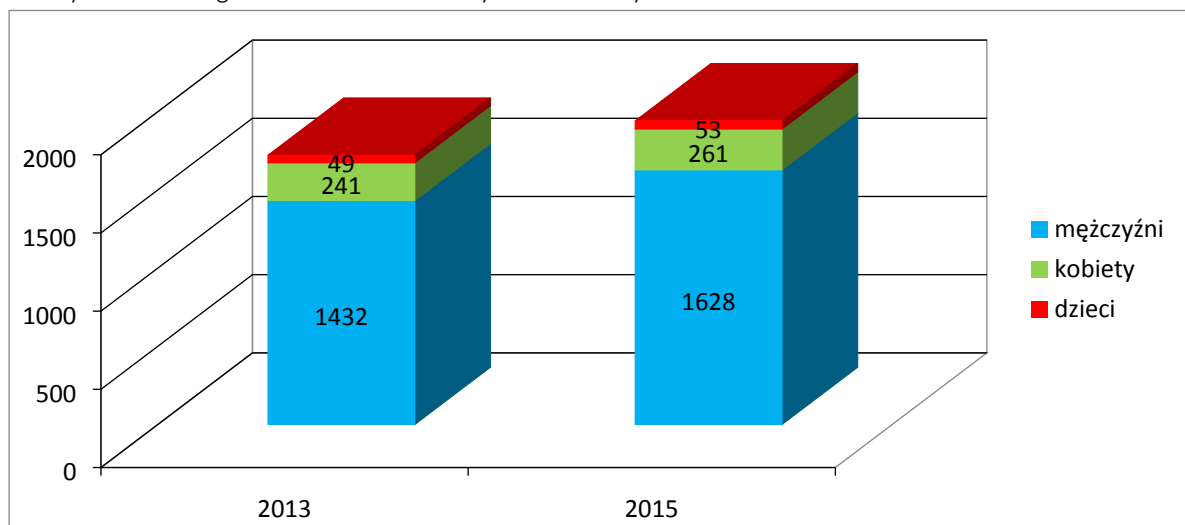
³Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. NSP Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa 2013 r.

⁴Kategoria ta obejmuje osoby żyjące na ulicy, w przestrzeni publicznej bez schronienia, które mogłyby zostać uznane za pomieszczenie mieszkalne. Do kategorii tej należą przede wszystkim osoby, które wieczór i noc w krytycznym momencie spisu spędzają poza jakąkolwiek instytucją funkcjonującą całonocowo. Miejsca przebywania tych osób to: dworce kolejowe i autobusowe oraz ich okolice, kanały i węzły ciepłownicze, ulice, plaże, bunkry, lasy i parki, miejsca na cmentarzach, centra

Spośród ankietowanych 31% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o przyczynę bezdomności. Może to świadczyć o niechęci udzielania na to pytanie odpowiedzi lub niemożności uzyskania przez ankietera tej informacji od respondentów, niż o braku występowania takich przesłanek. O randze bezdomności wśród problemów społecznych decydują nie tylko trudne do uchwycenia parametry ilościowe, ale również dynamika zjawiska i zmiany w strukturze populacji. Jest to grupa bardzo mobilna, częściej niż inne grupy przemieszczająca się po kraju, bądź nie korzystająca z oferowanych oficjalnie form pomocy, co dodatkowo utrudnia ewidencję jej członków.

Na podstawie opublikowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej „Sprawozdania z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2014 oraz wyników ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (21/22 stycznia 2015)”, w momencie realizacji badania zdiagnozowano 36 161 osób bezdomnych, w tym 25 623 osoby przebywały w placówkach instytucjonalnych, a 10 538 osób przebywało poza tymi placówkami. Spośród wszystkich bezdomnych osób aż 80% stanowili mężczyźni, 14,8% kobiety oraz 5,2% dzieci, które przebywały przede wszystkim w placówkach dla samotnych matek z dziećmi oraz w domkach na działkach, altanach.

Wykres: Liczba osób bezdomnych przebywających w Małopolsce, wg badań przeprowadzonych w nocy z 7 na 8 lutego 2013 roku oraz w nocy z 21 na 22 stycznia 2015 r.

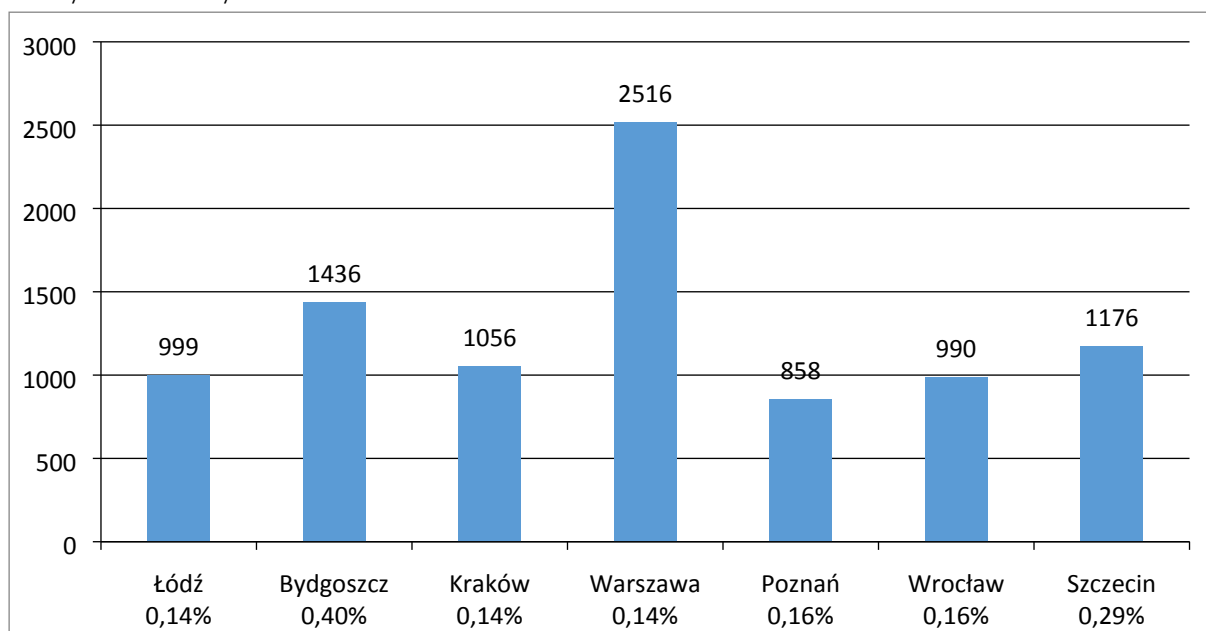

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w: „Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2012 oraz wyników ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (7/8 luty 2013)” oraz w „Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2014 oraz wyników ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (21/22 styczeń 2015)”

W Małopolsce zdiagnozowano 1 942 osoby, w tym 1 589 (81,8%) przebywało w placówkach instytucjonalnych, a 353 (18,2%) poza placówkami instytucjonalnymi. Wśród osób bezdomnych przebywających na terenie województwa małopolskiego było 1 628 mężczyzn, 261 kobiet i 53 dzieci.

Z badań zrealizowanych w nocy z 21 na 22 stycznia 2015 roku wynika, że liczba osób bezdomnych wzrosła o prawie 18% w porównaniu do wyników badań przeprowadzonych z 7 na 8 lutego 2013 roku. 30% bezdomnych przebywa (nawet w okresie silnych mrozów) poza placówkami instytucjonalnymi⁵.

Wykres: Liczba osób bezdomnych w największych miastach Polski wg badań przeprowadzonych w nocy z 21 na 22 stycznia 2015 roku

I. *liczba osób bezdomnych w stosunku do liczby mieszkańców w miastach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w „Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2014 oraz wyników ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (21/22 styczeń 2015)”

Największa grupa osób bezdomnych przebywała w nocy z 21 na 22 stycznia 2015 r. w Warszawie, Bydgoszczy oraz Szczecinie. Mimo, że Kraków jest pod względem liczebności mieszkańców drugim miastem w Polsce, w zakresie liczby osób bezdomnych pozostaje na 4 miejscu. Zgodnie z przeprowadzonym spisem osób bezdomnych w 2015 ustalono, że w Krakowie przebywa 1056 osób bezdomnych. W porównaniu do badań przeprowadzonych w 2013 roku liczba osób bezdomnych w Krakowie wzrosła o 16%. Wśród krakowskich bezdomnych 882 osoby przebywały w placówkach instytucjonalnych, natomiast 174 osoby znajdowały się poza placówkami instytucjonalnymi. Z przeprowadzonego badania wynika, że w porównaniu z rokiem 2013 nastąpił wzrost ogólnej liczby osób bezdomnych na terenie Krakowa o 16%, równocześnie spadła liczba osób przebywających poza placówkami instytucjonalnymi o 23%. Osoby te w zdecydowanej większości znalazły schronienie w ogrzewalniach i noclegowniach. Wzrost ten spowodowany był umożliwieniem osobom bezdomnym uzyskania miejsca noclegowego, nawet jeśli znajdują się pod wpływem alkoholu -

⁵Na podstawie opracowania „Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2014 oraz wyników ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (21/22 styczeń 2015)” Warszawa październik 2015 r.

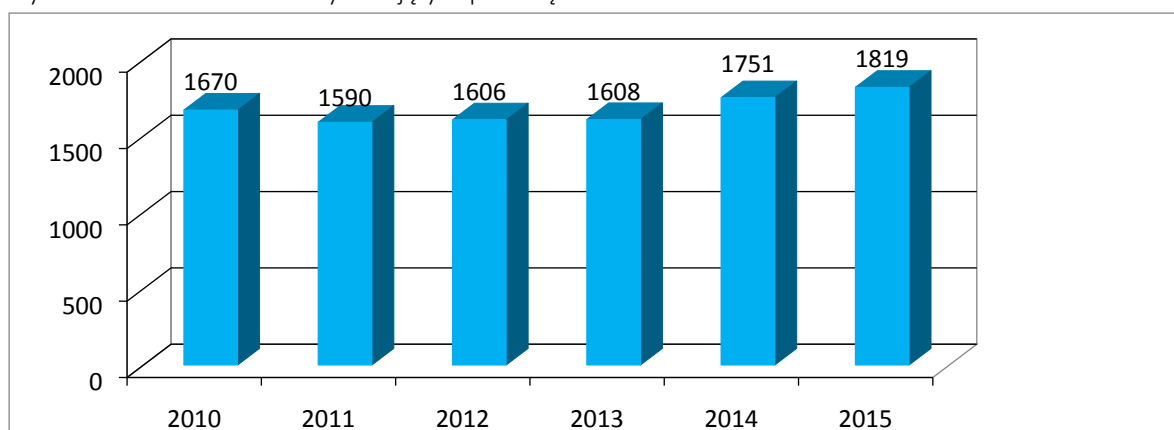
od 2014 r. w okresie zimowym funkcjonowały nowe ogrzewalnie dla osób bezdomnych: ogrzewalnia dla osób bezdomnych przy ul. Św. Stanisława 12, ogrzewalnia dla kobiet na os. Krakowiaków 46, a od 15.01.2015 r. ogrzewalnia dla mężczyzn przy ul. Skawińskiej 4.

Na podstawie tych danych szacuje się, że w ciągu roku w Krakowie liczba osób bezdomnych oscyluje wokół ok. 2 tysięcy osób w skali roku (narastająco), a jednorazowo (w danym dniu) przebywa w Krakowie ok. 1 tys. osób bezdomnych, w tym ok. 700-800 osób zamieszkuje w różnego rodzaju placówkach noclegowych.

W roku 2015 MOPS objął pomocą 1 675 gospodarstw domowych osób bezdomnych (1 819 osób w rodzinach), w tym 224 rodziny (230 osób w rodzinach) skorzystały z pomocy wyłącznie w formie pracy socjalnej.

Porównując dane z lat ubiegłych, można zaobserwować wzrost liczby osób bezdomnych korzystających z pomocy. W latach 2010-2013 średniorocznie korzystało ze wsparcia około 1,6 tys. osób, w 2014 r. ponad 1,7 tys. osób, a w 2015 r. ponad 1,8 tys. osób.

Wykres: Liczba osób bezdomnych objętych pomocą w latach 2010-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wzrost ten z jednej strony świadczy o wzroście liczby osób bezdomnych przebywających na terenie GMK, ale też o większej grupie osób bezdomnych korzystających ze wsparcia MOPS. Na wzrost liczby osób może mieć wpływ liczba osób zgłaszających się o pomoc w związku z eksmisją, bez prawa do lokalu socjalnego. W latach 2014-2015 zgłosiło się z prośbą o pomoc łącznie 50 osób.

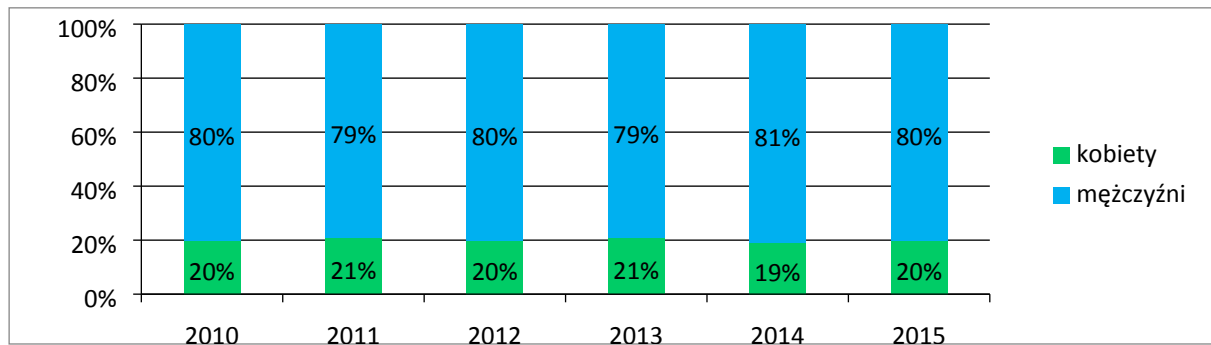
Głównymi miejscami pobytu osób bezdomnych są miejsca zakwaterowania przeznaczone dla osób bezdomnych tj. schroniska, noclegownie, ogrzewalnie, mieszkania chronione lub wspierane. Natomiast w przestrzeni publicznej osoby bezdomne zazwyczaj przebywają na klatkach schodowych, w altanach działkowych i śmietnikowych, barakach, pustostanach, węzłach ciepłowniczych i aktualnie bardzo rzadko na dworcach. Ze względu na zmienne warunki atmosferyczne oraz prowizoryczność schronienia „w terenie”, osoby bezdomne

często zmieniają swoje miejsca pobytu. Z drugiej strony istnieje grupa osób bezdomnych zamieszkująca altany działkowe, które mają charakter domów i nie jest zainteresowana zmianą miejsca zamieszkania. Ponadto ustalono, że osoby bezdomne nie skupiają się w jednej części miasta lub dzielnicy Krakowa choć zauważono, że osoby bezdomne funkcjonujące w przestrzeni publicznej, w ciągu dnia przebywają w centrum Krakowa. Z tego względu placówki pomocowe, w szczególności zakwaterowanie niskoprogowe⁶, punkty konsultacyjne, pomoc streetworkerów – powinny być zlokalizowane w centrum miasta.

Jak wynika z definicji bezdomności, głównym problemem jest brak odpowiedniego miejsca noclegowego. Poza tym, z powodu braku dostępu do lokalu mieszkalnego osoby bezdomne mają niezaspokojone potrzeby higieniczne, przygotowania i spożywania posiłków, przechowywania rzeczy osobistych i odzieży. Ponadto funkcjonowanie w przestrzeni publicznej, nadużywanie alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, nieodpowiednie odżywianie powodują, że osoby często zapadają na różnego rodzaju choroby: infekcje, choroby skórne i zakaźne.

Spośród próby 1 434 osób bezdomnych objętych pomocą społeczną w 2015 r.⁷, pod względem płci dominują mężczyźni, których jest czterokrotnie więcej niż kobiet (80%). Ze względu na zmienną niezależną jaką jest płeć, nie zaobserwowano żadnych znaczących różnic w zbiorowości osób bezdomnych w latach 2010 – 2015. Osoby bezdomne to przede wszystkim osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe (86%).

Wykres: Rozkład populacji krakowskich bezdomnych ze względu na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

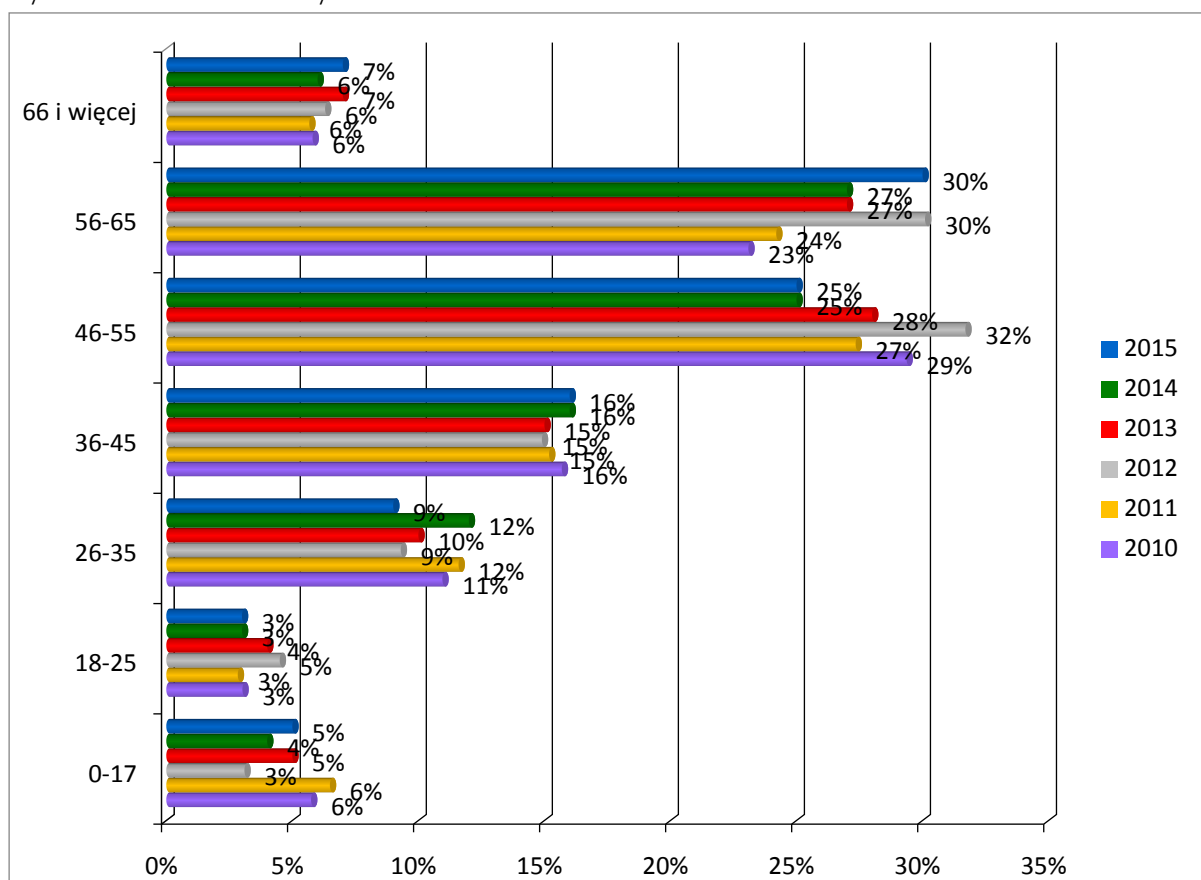
Procesem zachodzącym w zbiorowości osób bezdomnych jest jej starzenie się. Ponad 60% to osoby w wieku powyżej 46 lat. W 2015 roku dane dotyczące wieku osób bezdomnych utrzymują się na zbliżonym poziomie jak w roku 2014. Fakty te są o tyle istotne, że wraz z upływem kolejnych lat w Krakowie będziemy mieli do czynienia prawdopodobnie z pogarszaniem się stanu zdrowia osób bezdomnych, a w konsekwencji ich mniejszą aktywnością zawodową. Oznacza to, że w najbliższym czasie należy się spodziewać, że odbiorcą pomocy kierowanej przez ośrodki pomocy społecznej oraz organizacje

⁶ Zakwaterowanie niskoprogowe – ogrzewalnie, noclegownie czyli placówki zapewniające podstawowe usługi związane z zapewnieniem miejsca do spania; w ogrzewalniach nie jest wymagane zachowanie trzeźwości.

⁷ Źródło: Pomost Std.

pozarządowe do osób bezdomnych w dużej mierze staną się osoby w podeszłym wieku oraz w pogarszającym się stanie zdrowia.

Wykres: Wiek osób bezdomnych w latach 2010 – 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Bezdomne kobiety to przede wszystkim panny – stanowią 47% ogółu bezdomnych kobiet, rozwiedzione 19%, zamężne 17%. W odniesieniu do mężczyzn sytuacja kształtuje się następująco: najwięcej jest kawalerów 39% i osób po rozwodzie – 39%. Analizując stan cywilny osób bezdomnych na przestrzeni na lat 2010 – 2015 wartości te są podobne.

Jednorodność populacji osób bezdomnych przejawia się również w poziomie wykształcenia. Jest to zbiorowość osób posiadających niski poziom wykształcenia. Wykształcenie osób bezdomnych to przede wszystkim wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe reprezentowane przez ponad 63% populacji. W 2015 roku największą zbiorowość pod względem wykształcenia stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela: Poziom wykształcenia osób bezdomnych

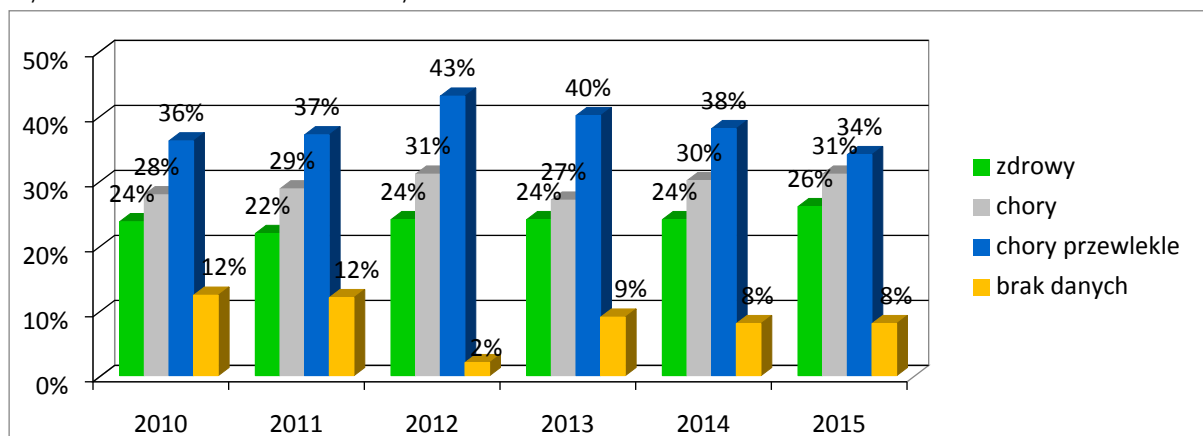
wykształcenie	2011	2012	2013	2014	2015
nieustalony poziom wykształcenia	15,6%	2,9%	2,1%	3,0%	3,5%
gimnazjalne i poniżej	33,3%	35,5%	33,7%	31,7%	28,5%
zasadnicze zawodowe	32,8%	37,6%	35,7%	36,4%	34,8%
średnie ogólne i zawodowe	15,4%	19,2%	16,2%	17,2%	16,8%

policealne	0,4%	0,5%	0,0%	0,4%	0,3%
wyższe	2,5%	3,0%	3,2%	3,7%	4,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Analizując stan zdrowia osób bezdomnych w Krakowie ogólnie należy powiedzieć, że w okresie ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Wśród osób bezdomnych dominują osoby chore i przewlekle chore. W 2015 roku osoby te stanowiły 65% osób bezdomnych.

Wykres: Stan zdrowia osób bezdomnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Prezentując stan zdrowia osób bezdomnych warto zwrócić uwagę, na utrzymujący się od kilku lat wysoki procent osób niepełnosprawnych posiadających orzeczoną niepełnosprawność (wśród bezdomnych niepełnosprawnych) bądź przez lekarza orzecznika ZUS bądź przez inny organ. Widoczne są w tym obszarze funkcjonowania osób bezdomnych pozytywne efekty prowadzonej pracy socjalnej – motywowania do zmiany własnej sytuacji życiowej poprzez coraz pełniejsze korzystanie przez osoby bezdomne z przysługujących im uprawnień i dążenie do uregulowania swojej sytuacji zdrowotnej. Tym samym w przyszłości może zwiększać się liczba osób bezdomnych uprawnionych do zasiłku stałego.

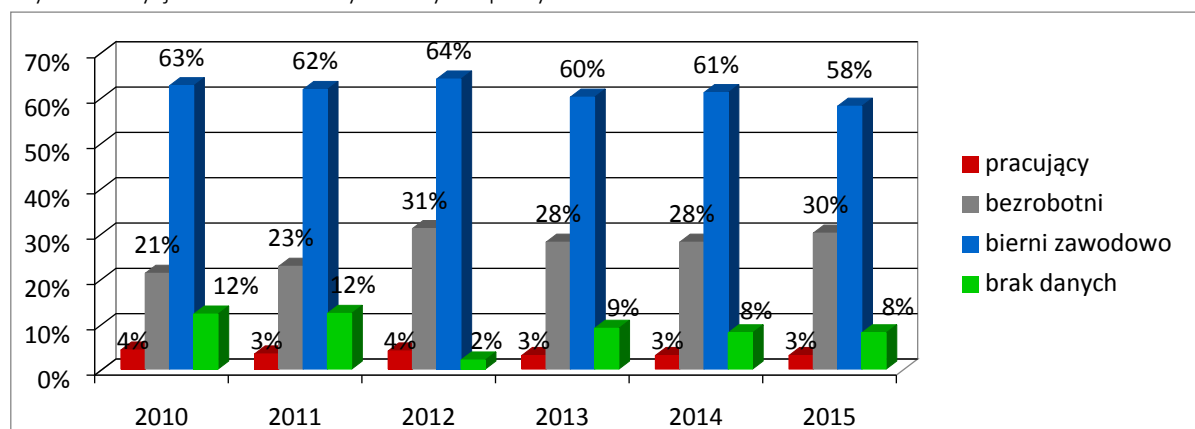
Tabela: Niepełnosprawność osób bezdomnych

Osoby niepełnosprawne wśród bezdomnych	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	35,17%	34,40%	41,37%	33,16 %	34,08%	34,10%
w tym osoby posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności	90,91%	91,39%	94,01%	94,71%	93,63%	92,02%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Zły stan zdrowia osób bezdomnych coraz bardziej utrudnia im również podejmowanie pracy. Odsetek osób pracujących w ogólnej populacji osób bezdomnych w Krakowie jest generalnie bardzo mały, w 2015 roku wyniósł 3%. Najliczniejszą, bo stanowiącą w latach 2010 – 2015 średnio 61% ogółu, grupą osób bezdomnych są osoby biernie zawodowo.

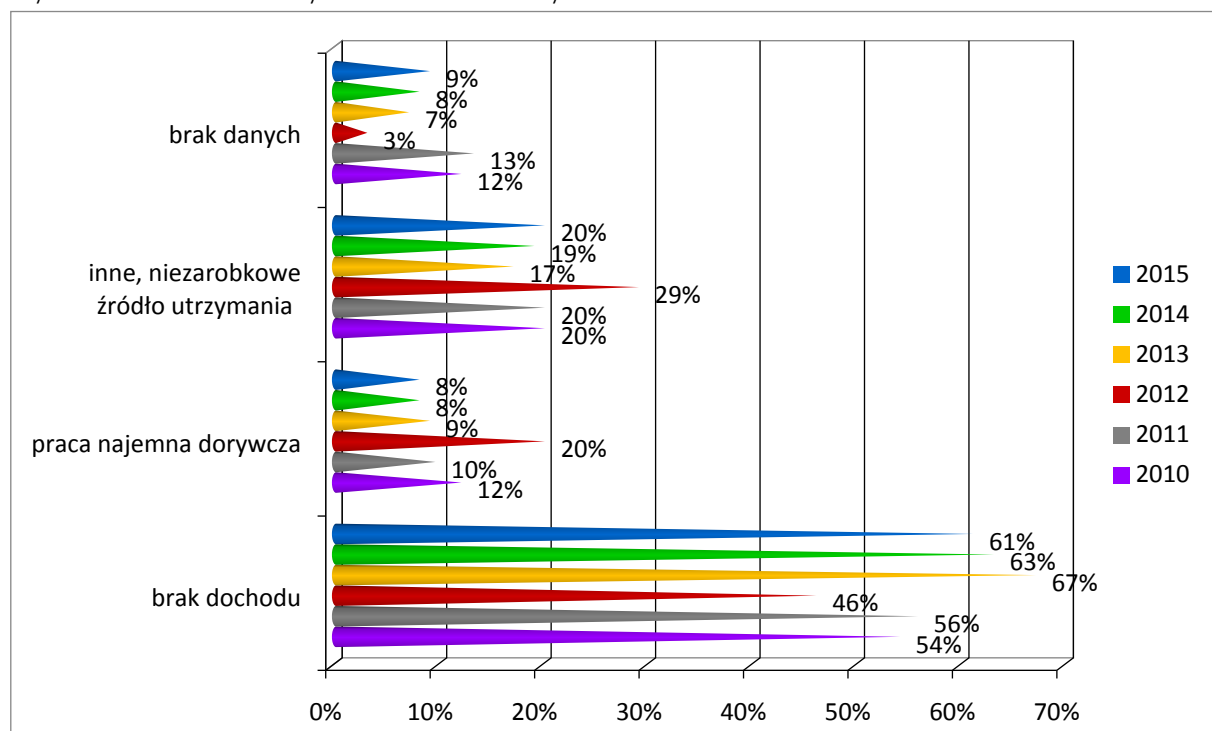
Wykres: Pozycja osób bezdomnych na rynku pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Odnosząc się do głównego źródła utrzymania osób bezdomnych można stwierdzić, że osoby bezdomne to przede wszystkim osoby pozostające bez własnego źródła dochodu. Dotyczy to 61% osób bezdomnych. Drugą pod względem liczebności jest grupa osób bezdomnych utrzymująca się z innych, niezarobkowych źródeł utrzymania – 20%, w tym osoby utrzymujące się z renty lub emerytury w 2015 r. stanowiły 6% osób. W stosunku do roku 2014 dane dotyczące głównego źródła utrzymania pozostały na zbliżonym poziomie.

Wykres: Główne źródło utrzymania osób bezdomnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Bezdomność stanowi niezwykle złożony problem, najczęściej współwystępujący z innymi trudnościami, które wzajemnie się wzmacniają sprawiają, że jest to jedna z najsłabszych form wykluczenia społecznego. Koreluje ze skrajnym ubóstwem, bezrobociem, utratą zdrowia, zagrożeniem życia oraz problemami zdrowia psychicznego. W związku z powyższym, pomoc

osobom bezdomnym wymaga zastosowania kompleksowych i długofalowych środków zaradczych.

3. Skala problemu i działań interwencyjnych.

W roku 2015 MOPS objął pomocą **1675** gospodarstw domowych osób bezdomnych lub pozbawionych schronienia (szacunkowo 1819 osób w rodzinach), w tym

1. ze świadczeń skorzystało **1195** rodzin (1333 osoby w rodzinach),
2. z pomocy wyłącznie w formie pracy socjalnej skorzystały **224** rodziny (230 osób w rodzinach),
3. innymi postępowaniami (np. przekazywanie wniosków do gminy właściwej osoby ubiegającej się o świadczenie, postępowania w sprawie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, prowadzenie postępowań w sprawach należących do zadań innych komórek organizacyjnych tj. m.in. kierowanie do domów pomocy społecznej) objęto **256** rodzin.

W 2015 r. pracownicy socjalni MOPS w celu rozeznania sytuacji osobistej i bytowej bezdomnych klientów przeprowadzili 3 357 wywiadów środowiskowych, wydano 10 501 decyzji administracyjnych i zawiadomień.

Rysunek 15. Bezdomni podopieczni MOPS w 2015 r.

Działania podejmowane na rzecz osób bezdomnych podejmowane są na dwóch uzupełniających się poziomach. Pierwszy ma charakter ośłonowy i dotyczy ochrony zdrowia oraz życia osób i rodzin bezdomnych, drugi poziom ukierunkowany jest na wspieranie w

wychodzeniu z bezdomności. Podejmowane działania organizowane są we współpracy, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, kościołem katolickim i innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi i zlecane są zgodnie z *ustawą* z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Są to zadania z zakresu pomocy społecznej, a także działalności charytatywnej oraz działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W 2015r. realizowano 19 umów zlecenia realizacji zadań publicznych, w wymienionym powyżej zakresie.

Działania związane z wychodzeniem z bezdomności koncentrują się na zapewnieniu całodobowego schronienia, wsparcia w formie organizacji mieszkań chronionych lub wspieranych oraz aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezdomnych.

Zadanie zapewnienia schronienia osobom tego pozbawionym jest realizowane poprzez:

- prowadzenie placówek zakwaterowania przez Gminę Miejską Kraków,
- zlecanie zadań z zakresu pomocy społecznej,
- wspierania działalności charytatywnej.

Pomocą w formie schronienia objęto 1,34 tys. osób⁸, w tym z pomocy udzielanej przez placówki prowadzone na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków skorzystało 728 osób, pozostałe osoby skorzystały ze wsparcia w placówkach prowadzonych w ramach działalności charytatywnej.

W 2015 r. całodobowe schronienie zapewniono poprzez zlecenie prowadzenia 4 placówek trzem podmiotom niepublicznym, które dysponowały łączną liczbą 310 miejsc (298 miejsc w roku 2010). Są to: Schronisko dla Bezdomnych Kobiet w Krakowie przy ul. Sołtysowskiej 13c – 53 miejsca, Dom Matki i Dziecka w Krakowie przy ul. Żywieckiej 16 – 45 miejsc, Schronisko dla osób bezdomnych – starszych i niepełnosprawnych w Krakowie przy ul. Koprowej 4 – 12 miejsc, Noclegownia i Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn w Krakowie przy ul. Makuszyńskiego 19a – 200 miejsc noclegowych (w tym: w części noclegowej 100 miejsc oraz w części schroniskowej 100 miejsc, z czego 50 miejsc z usługami opiekuńczymi).

Ponadto wspierano w ramach działalności charytatywnej 5 placówek, które zapewniały łącznie 253 miejsca. Działalność prowadzą następujące placówki: Chrześcijański Ośrodek Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza”, ul. Nowogródzka 8, Dom Św. Brata Alberta, ul. Saska 9 a, będący formą mieszkania chronionego, Przytulisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Kobiet oraz pomoc doraźna dla kobiet, ul. Malborska 64 b, Przytulisko dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Skawińskiej 4 i 6. W okresie od 15 stycznia do 7 kwietnia 2015r przy ul. Skawińskiej 6 działała Noclegownia dla Bezdomnych Mężczyzn. Kolejną formą zakwaterowania, a jednocześnie pomocy w wychodzeniu z bezdomności jest usługa mieszkań wspieranych i chronionych. Aktualnie funkcjonują 3 mieszkania chronione, przeznaczone dla 16 bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn oraz 1 mieszkanie chronione dla kobiet i kobiet z dziećmi (20 miejsc), w szczególności dla osób dotkniętych przemocą. W latach 2010-2015 z

⁸ Dane z zestawień wewnętrznych Działu Pomocy Bezdomnym MOPS. Rzeczywista liczba osób objętych pomocą jest mniejsza z uwagi na fakt, że ta sama osoba bezdomna mogła w ciągu roku korzystać ze schronienia w kilku różnych placówkach.

jedenastu miejsc w mieszkaniach chronionych dla mężczyzn korzystało średniorocznie około 15 bezdomnych mężczyzn. Ponadto od 2012 r. Dzieło Pomocy Św. Ojca Pio prowadzi 3 mieszkania wspierane dla kobiet i rodzin doświadczających bezdomności - 17 miejsc.

Łączna liczba stałych miejsc w placówkach (schronisko, działalność charytatywna) dla osób bezdomnych w roku 2015 wyniosła 487. Łączna liczba miejsc w mieszkaniach wspieranych i chronionych dla osób bezdomnych w roku 2015 wyniosła 75. Oprócz tego na terenie Krakowa funkcjonują placówki niefinansowane przez gminę, które zapewniają około 61 miejsc noclegowych.

W kontekście udzielenia pomocy w formie schronienia istotną informacją są dane na temat wniosków kierowanych przez komorników w sprawie udzielenia pomocy osobom eksmitowanym. W 2014r. wpłynęło 150 wniosków (dotyczących łącznie 264 osób) w 2015r. wpłynęło 177 wniosków (dotyczących łącznie 341 osób) W okresie od 2014 r. do 2015 r. z pośród osób wskazanych we wnioskach, z pomocy MOPS skorzystało łącznie 50 osób, w tym 22 mężczyzn z Noclegowni i Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19 a oraz 14 kobiet ze Schroniska dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13 c.

Każda osoba bezdomna podejmująca działania mające na celu rozwiązanie swojej sytuacji życiowej może zostać objęta pomocą w formie świadczeń finansowych i niefinansowych określonych w ustawie o pomocy społecznej.

W roku 2015r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało:

- 287 osób otrzymywało zasiłek stały,
- zasiłki okresowe wypłacono dla 694 gospodarstw domowych, w których funkcjonowało 794 osoby,
- 629 gospodarstw domowych otrzymało wsparcie w postaci zasiłków celowych i zasiłków celowych specjalnych,
- 10 osób otrzymało pomoc w formie biletu kredytowanego,
- 286 osobom opłacono składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- 414 osoby nieotrzymujące posiłków otrzymały zasiłki celowe na zakup żywności, 717 otrzymało pomoc w formie posiłków.

Pomoc w wychodzeniu z bezdomności realizowana jest przez pracowników socjalnych, którzy m. in. realizują pracę socjalną, mającą na celu pomoc osobie w rozwiązaniu trudnej sytuacji życiowej. Pracownicy socjalni wspierają osoby bezdomne w podejmowaniu samodzielnych działań do wyjścia z bezdomności lub kierują do skorzystania z różnych usług aktywizujących, np. uczestnictwo w klubie integracji społecznej, centrum integracji społecznej. Praca socjalna świadczona jest przez pracownika socjalnego Ośrodka lub pracowników socjalnych zatrudnionych w placówkach. Jednym z narzędzi wykorzystywanych w pracy socjalnej jest Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności (IPWzB) (do 2014 r. realizowano również kontrakty socjalne, a w mieszkaniach chronionych pracownicy socjalni realizują programy usamodzielnienia lub wspierania). W wyniku działań pracowników socjalnych w 2015 r. zawarto 28 IPWzB/kontraktów socjalnych. Osoby bezdomne, które zawarły IPWzB, mogą otrzymać pomoc w formie zasiłku celowego na dofinansowanie opłat czynszowych,

mającą na celu usamodzielnienie i wynajęcie lokalu mieszkalnego na wolnym rynku. W 2015r. z takiej pomocy skorzystały 4 osoby.

W obszarze działań z zakresu integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wspierano i współorganizowano organizację Wigilii Świąt Bożego Narodzenia. Wieczernię wigilijną w 2015 r. przygotowano dla 1 tys. osób bezdomnych i samotnych w krużgankach kościoła OO. Franciszkanów. W 2014r. realizowano również projekt socjalny „Terra Incognita”, który polegał na zorganizowaniu wystawy fotograficznej, prezentującej osoby bezdomne i ich pasje. Celem projektu było dotarcie do społeczności lokalnej, przełamanie stereotypów dotyczących osób bezdomnych i zwrócenie uwagi na sytuację osób bezdomnych w Krakowie. W 2015r. zrealizowano projekt socjalny „Książki Wspólna Przestrzeń”. Celem głównym projektu było zmniejszenie stopnia wykluczenia społecznego osób bezdomnych, poprzez pozyskanie i przekazanie osobom bezdomnym książek. W ramach projektu rozbudowano potrzeby czytelnictwa u osób bezdomnych, jedna osoba bezdomna zapisała się do biblioteki publicznej. Książki, jakie pozostały w biblioteczce streetworkerów są nadal do dyspozycji osób bezdomnych, które podczas konsultacji mogą wybrać odpowiednią dla siebie literaturę.

Wśród osób bezdomnych jest grupa osób, które wykazują wysoki poziom wykluczenia społecznego oraz niską motywację do zmiany swojej sytuacji. W związku z tym otrzymują pomoc mającą na celu zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych, w szczególności poprzez udzielenie pomocy w formie posiłku, zapewnienie noclegu w placówce niskoprogowej oraz pomocy doraźnej. Osoby te mają też możliwość uzyskania prawa do świadczeń z opieki zdrowotnej.

W 2015 r. w okresie zimowym funkcjonowały 4 ogrzewalnie:

1. Ogrzewalnia przy Miejskim Centrum Profilaktyki Uzależnień przy ul. Rozrywki 1 (ok. 20 miejsc) od 1.01.2015r. do 7.04.2015r. i od 19.10.2015r. do 31.03.2016r.
2. Ogrzewalnia dla osób Bezdomnych przy ul. Św. Stanisława 12 prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w sezonie 2014/2015 (40 miejsc noclegowych) od 1.01.2015r. do 31.03.2015r.
3. Ogrzewalnia dla osób Bezdomnych przy ul. Wielickiej 44b prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w sezonie 2015/2016 (60 miejsc noclegowych) od 4.12.2015r.
4. Miejsca Interwencyjnego Schronienia dla Kobiety przy Ośrodku dla Osób Dotkniętych Przemocą (10 miejsc) od 1.01.2015r. do 31.03.2015r. i od 1.11.2015r. do 31.03.2016r.

W ramach placówki przy ul. Makuszyńskiego 19 a funkcjonowała Noclegownia dla Bezdomnych Mężczyzn zapewniająca 100 miejsc.

Pomoc doraźna realizowana jest przez zapewnienie możliwości dokonania zabiegów higienicznych w łaźni, otrzymania odzieży lub/i jej wyprania, a także umożliwienie skorzystania z ciepłego posiłku oraz otrzymania doraźnej pomocy pielęgniarstwa i medycznej.

1. Kuchnie społeczne – zadanie z zakresu działalności charytatywnej wspieranej przez Gminę Miejską Kraków. W 2015 r. Gmina dofinansowała funkcjonowanie 5 kuchni, które wydawały około 355 tys. posiłków rocznie dla łącznej liczby ponad 3,8 tys. osób⁹. 4 kuchnie wydają posiłek w formie zupy z pieczywem (średni koszt posiłku wynosi 3,60 zł, w tym koszt pokrywany z dotacji to 0,51 zł), 1 kuchnia wydaje dwudaniowy posiłek (koszt posiłku wynosi niespełna 13 zł, kwota dotacji to 1,90 zł).
2. Przychodnia dla Osób Bezdomnych przy ul. Smoleńsk 4 – zadanie z zakresu działalności charytatywnej wspieranej przez Gminę Miejską Kraków, w ramach którego udzielana jest doraźna pomoc przedmedyczna, podstawowa pomoc lekarska i wydawanie leków. W 2015r. Stowarzyszenie udzieliło 2034 konsultacji lekarskich, wykonało 1733 opatrunki i inne drobne zabiegi pielęgniarские oraz wydało 7492 opakowania leków i materiałów opatrunkowych.¹⁰ Przychodnia po udzieleniu podstawowej pomocy kieruje na dalsze leczenie do publicznej służby zdrowia.
3. Łaźnia przy ul. Smoleńsk 4 – zadanie z zakresu działalności charytatywnej, współfinansowane przez Gminę Miejską Kraków, w ramach której oprócz wykonywania zabiegów higienicznych, można wykonać pranie własnej odzieży lub uzyskać rzeczy z podręcznej garderoby. Osoba bezdomna może korzystać z łaźni raz w tygodniu, a z pralni raz na 2 tygodnie, choć zdarzają się sytuacje, kiedy czas oczekiwania jest dłuższy. W 2015 roku łaźnia udzieliła 6555 zabiegów higienicznych, z pralni skorzystano 3486 razy, z magazynu odzieży skorzystano 6548 razy.
4. Punkty wydawania odzieży – na terenie Krakowa funkcjonują, niefinansowane przez Gminę Miejską Kraków, 4 punkty wydawania odzieży prowadzone przez organizacje pozarządowe.

W zakresie możliwości uzyskania uprawnienia do świadczeń zdrowotnych, osoby bezdomne nieubezpieczone mają możliwość uzyskania prawa do świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego przez pracowników MOPS (decyzję administracyjną wydaje Wydział Spraw Społecznych UMK). W 2015 r. przeprowadzono 600 postępowań administracyjnych w sprawach dotyczących osób bezdomnych.

W obszarze redukcji szkód prowadzona jest praca socjalna metodą streetwork, która polega na udzielaniu wsparcia osobom bezdomnym przebywającym w przestrzeni publicznej. W 2015 roku streetworkerzy nawiązali 976 kontaktów z 203 osobami bezdomnymi. Streetworkerzy przeprowadzili 278 dyżurów monitorujących, 48 towarzyszeń do urzędów, placówek służby zdrowia oraz innych instytucji i podjęli 104 interwencje w sprawach osób bezdomnych. W ramach ich działalności prowadzony jest punkt konsultacyjno-informacyjny dla osób bezdomnych. Przeprowadzono 140 konsultacji W okresie zimowym streetworkerzy przy

⁹ Należy zwrócić uwagę, że posiłki wydawane były nie tylko osobom bezdomnym, ale też ubogim, bezrobotnym, samotnym, w podeszłym wieku i rodzinom wielodzietnym.

¹⁰ Trzeba zwrócić uwagę, że z pomocy w tej formie korzystają nie tylko osoby bezdomne, ale również inne osoby, które z różnych przyczyn nie mają możliwości skorzystania z publicznej służby zdrowia.

współpracy Straży Miejskiej, Policji, Straży Ochrony Kolei prowadzą monitoring miejsc pobytu osób bezdomnych

W ramach działań związanych z zabezpieczaniem zdrowia i życia osób bezdomnych w 2015r. realizowano również projekt socjalny „Przeciw Hipotermii”. Idea projektu opierała się na koncepcji zorganizowania interdyscyplinarnej sieci wsparcia nastawionej na pomoc osobom bezdomnym zagrożonym hipotermią. Celem projektu było zmniejszenie negatywnych zdrowotnych i społecznych skutków wystąpienia przypadków hipotermii. W ramach projektu zorganizowano dla pracowników służb publicznych i organizacji pozarządowych cykl szkoleń z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej ofiarom hipotermii. Organizatorem szkolenia był Zakład Medycyny Katastrof i Pomocy Doraźnej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przygotowano także materiały edukacyjne informujące o zasadach przeciwdziałania hipotermii oraz zabezpieczania się przed wychłodzeniem organizmu. Przygotowane materiały w ilości 3000 sztuk zostały rozdysponowane w kuchniach społecznych odwiedzanych przez osoby bezdomne. Ponadto zakupiono 100 czapek zimowych celem rozprowadzenia ich wśród osób bezdomnych.

4. Obszary problemowe i wnioski

Definicja bezdomności wskazuje, że głównym problemem osób bezdomnych jest brak odpowiedniego miejsca noclegowego. Dodatkowo z powodu braku dostępu do lokalu mieszkalnego osoby bezdomne mają niezaspokojone potrzeby higieniczne, przygotowania i spożywania posiłków, przechowywania rzeczy osobistych i odzieży. Ponadto funkcjonowanie w przestrzeni publicznej, nadużywanie alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, nieodpowiednie odżywianie powodują, że osoby często zapadają na różnego rodzaju choroby: infekcje, choroby skórne i zakaźne. Zapewnienie wskazanych potrzeb, umożliwienie egzystencji w warunkach odpowiadających godności człowieka nie rozwiązuje problemu bezdomności, bowiem celem nadrzędnym pomocy jest wyjście z bezdomności. Z tego powodu istotne są również działania mające na celu integrację społeczną i pomoc w rozwiązaniu współwystępujących problemów życiowych osób bezdomnych, a następnie wyjście z bezdomności.

W wyniku prac zespołu roboczego ds. opracowania Programu oraz w oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- 1) zagrożenie utrwaleniem bezdomności i pogłębieniem się wykluczenia społecznego oraz zagrożenie pozostawania w bezdomności przez osoby wykazujące motywację do wyjścia z bezdomności, ale niemające realnych szans na samodzielne rozwiązanie swojej sytuacji;
- 2) wysoki deficyt umiejętności społecznych oraz znaczny poziom wykluczenia społecznego osób bezdomnych, które wraz z brakiem wsparcia społecznego powoduje ryzyko zagrożenia zdrowia i życia tej osoby.

Ponadto zespół roboczy ds. opracowania Programu jednoznacznie określił, że działania na rzecz osób bezdomnych powinny odbywać się we współpracy administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i instytucjami działającymi na polu wsparcia osób bezdomnych.

5. Cele operacyjne programu

Kompleksowy system wsparcia na rzecz osób bezdomnych powinien uwzględniać działania osłonowe z zakresu ochrony zdrowia i życia (tzw. redukcja szkód) oraz pomoc w wychodzeniu z bezdomności. W związku z tym ustalono następujące cele Programu:

Cel operacyjny 1. Zapobieganie utrwaleniu się bezdomności i zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności.

Cel operacyjny 2. Zmniejszenie negatywnych skutków funkcjonowania osób bezdomnych w przestrzeni publicznej.

5.1. Cel operacyjny 1. Zapobieganie utrwaleniu się bezdomności i zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności.

Realizacja celu będzie koncentrować się na działaniach aktywizujących osoby bezdomne i wspierających je w wychodzeniu z bezdomności, zarówno poprzez poprawę jakości funkcjonowania placówek całodobowego pobytu, rozwój mieszkalnictwa chronionego i wspieranego oraz rozwój pracy socjalnej. Działania te będą uzupełniane poprzez pomoc finansową i realizację projektów socjalnych.

Najistotniejszym elementem tych oddziaływań jest zapewnienie odpowiedniego schronienia osobom bezdomnym wraz z usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie aktywności społecznej, aby ułatwić osobom wychodzenie z bezdomności. Od 2013 r. zauważono, że większość osób bezdomnych przebywa w placówkach dłużej i systematycznie, co powoduje, że nawet w okresie letnim występują sytuacje niemożności zapewnienia schronienia wszystkim potrzebującym. Związane jest to z tym, że populacja osób bezdomnych starzeje się, wśród osób bezdomnych jest coraz więcej osób z niepełnosprawnością, które wymagają całodobowego schronienia. W związku z tym w zakresie pomocy dla mężczyzn istnieje ryzyko niezapewnienia dla nich miejsc. Na terenie Krakowa nie istnieją również placówki koedukacyjne dla rodzin (nawet jeśli skala tego problemu jest niewielka - kilka rodzin rocznie-rodziny są rozdzielane do różnych placówek.) Zatem aby zwiększyć efektywność oddziaływań wskazane jest uruchomienie schroniska dla osób bezdomnych oraz placówki koedukacyjnej dla rodzin.

Z uwagi na zmiany przepisów ustawy o pomocy społecznej, które wejdą w życie 5 września 2016 r. konieczne są przekształcenia istniejącego systemu zakwaterowania dla osób bezdomnych, poprzez poprawę usług dla osób bezdomnych. Zgodnie z art. 48a. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej zmienionej ustawą z dnia 5 sierpnia 2015r.(Dz. U. z 2016 r. poz. 930) udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowni albo schronisku dla osób bezdomnych. W ogrzewalni, noclegowni, schronisku dla

osób bezdomnych mogą przebywać osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce. Ustawa również precyzuje, że schronisko dla osób bezdomnych zapewnia osobom bezdomnym, które podpisały kontrakt socjalny, całodobowe, tymczasowe schronienie oraz usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej. Ponadto podmioty prowadzące placówki dla osób bezdomnych zobowiązane są dostosować do określonych w rozporządzeniu standardów ogrzewalnie, noclegownie lub schroniska dla bezdomnych, w terminie 36 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, tj. do dnia 5.10.2018r.

W ramach działań wspierających osoby w wychodzeniu z bezdomności niezbędny jest również rozwój mieszkalnictwa wspieranego, w tym mieszkań chronionych oraz rozwój pracy socjalnej, w szczególności zwiększenie liczby osób realizujących Indywidualne Programy Wychodzenia z Bezdomności. W celu podniesienia skuteczności pracy w obszarze wychodzenia z bezdomności konieczny jest dalszy rozwój takich usług jak praca socjalna oraz usługi z zakresu aktywizacji społeczno- zawodowej, w tym uczestnictwo w Klubach Integracji Społecznej lub Centrach Integracji Społecznej.

Praca socjalna prowadzona metodą indywidualnego przypadku będzie uzupełniana o oddziaływania grupowe w formie projektów socjalnych mających na celu integrację społeczną.

Celem umożliwienia zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych udzielane będą świadczenia z pomocy społecznej, z uwzględnieniem zasady współdziałania osoby z pracownikiem socjalnym.

Ze względu na złożony charakter bezdomności istotne jest, aby w ramach poszczególnych form pomocy np. schronienia, zapewnić również usługi specjalistów - psychologa, terapeuty, psychiatry, prawnika, pedagoga dla dzieci oraz pracownika socjalnego. Wskazane jest również uruchomienie wsparcia w formie asystenta osoby bezdomnej.

Realizacja celu odbywać się będzie również z wykorzystaniem projektów opracowywanych jako aplikacja do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (RPO WM), w ramach 9 Osi Priorytetowej „Region Spójny Społecznie”, Poddziałanie 9.1.1 i 9.1.2 „Aktywna integracja”.

Podejmowane zadania będą w możliwym zakresie zlecane do realizacji organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach Programu.

ZADANIA	OPIS PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	REALIZATORZY DZIAŁAŃ	ROK	KOSZTY	MIERNIKI I PRODUKTY REALIZACJI CELÓW
Zapewnienie osobom bezdomnym całodobowego, tymczasowego schronienia oraz usług ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.	Zapewnienie osobom bezdomnym całodobowego, tymczasowego schronienia oraz usług w formie pracy socjalnej, psychologicznej, prawnej, pedagogicznej dla dzieci itd. ukierunkowanej na wyjście z bezdomności (zlecenie zadania z zakresu pomocy społecznej).	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	2 063 595,00 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie schroniska dla 500 osób w 2016 roku oraz dla co najmniej 550 osób w latach 2017 -2020 Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie schroniska - min. 230 miejsc w 2016 oraz co najmniej 280 miejsc w latach 2017 - 2020 Realizacja co najmniej 200 IPWzB rocznie
			2017	3 147 000,00 zł	
			2018	2 927 000,00 zł	
			2019	2 927 000,00 zł	
			2020	2 927 000,00 zł	
	Zapewnienie osobom bezdomnym całodobowego, tymczasowego schronienia oraz usług w ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności (wspieranie działalności charytatywnej)	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	440 200,00 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie całodobowego pobytu w ramach działalności charytatywnej dla 380 osób rocznie. Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie całodobowego pobytu w ramach działalności charytatywnej – min. 177 miejsc.
			2017	430 200,00 zł	
			2018	430 200,00 zł	
			2019	459 720,00 zł	
			2020	524 960,00 zł	
	Wspieranie osób bezdomnych poprzez zapewnienie pobytu mieszkaniu chronionym oraz usług ukierunkowanych na wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej (zlecenie zadania z zakresu pomocy społecznej, finansowane częściowo w ramach projektów opracowywanych jako aplikacja do RPO WM)	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	161 581,00 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie mieszkań chronionych dla min. 36 osób w roku 2016 43 osób w roku 2017 50 osób w roku 2018 57 osób w roku 2019 64 osób w roku 2020 Udostępnienie beneficjentom wsparcia w
			2017	228 120,00 zł	
			2018	275 440,00 zł	
			2019	320 720,00 zł	
			2020	384 000,00 zł	

ZADANIA	OPIS PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	REALIZATORZY DZIAŁAŃ	ROK	KOSZTY	MIERNIKI I PRODUKTY REALIZACJI CELÓW
					formie mieszkań chronionych w 2016 – co najmniej 32 miejsca w 2017 – co najmniej 38 miejsc w 2018 – co najmniej 44 miejsc w 2019 – co najmniej 50 miejsc w 2020 – co najmniej 56 miejsc
Zwiększenie dostępności do usług w formie mieszkań chronionych i wspieranych	Wspieranie osób bezdomnych poprzez zapewnienie pobytu w mieszkaniu wspieranym (wspieranie działalności charytatywnej)	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	30 000,00 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie mieszkań chronionych dla 50 osób rocznie
			2017	30 000,00 zł	
			2018	30 000,00 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie mieszkań chronionych co najmniej 47 miejsc.
			2019	37 500,00 zł	
			2020	40 000,00 zł	
	Wspieranie osób bezdomnych poprzez zapewnienie usług aktywizacji zawodowej i społecznej poprzez uczestnictwo w Centrum Integracji Społecznej i zapewnienie usługi asystenta osoby bezdomnej (w ramach projektów opracowywanych jako aplikacja do RPO WM.)	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	120 600 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie CIS 40 osobom w latach 2016-2019
			2017	244 800 zł	
			2018	246 600 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie asystenta osoby bezdomnej 45 osobom w latach 2016-2019
			2019	82 800 zł	
Wprowadzanie nowych usług aktywizacji społeczno - zawodowej	Udzielanie pomocy w formie świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych oprócz schronienia i skierowania do mieszkań chronionych	MOPS	2016	Siły własne MOPS	Liczba gospodarstw domowych, które skorzystały ze świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych oprócz schronienia i skierowania do mieszkań chronionych 1000 osób rocznie Realizacja co najmniej 20 kontraktów
			2017		
			2018		
			2019		

ZADANIA	OPIS PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	REALIZATORZY DZIAŁAŃ	ROK	KOSZTY	MIERNIKI I PRODUKTY REALIZACJI CELÓW
			2020		socjalnych w 2016r. oraz co najmniej 200 kontraktów w latach 2017-2020
Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom i rodzinom bezdomnym rozumianego jako odstęp do świadczeń z pomocy społecznej celem umożliwienia zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych z uwzględnieniem zasady współpracy.	Wspieranie osób i rodzin poprzez realizację pracy socjalnej, w tym z wykorzystaniem Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności i lub planów współdziałania	MOPS	2016	Siły własne MOPS	Realizacja co najmniej 15 IPWzB rocznie w latach 2016-2020 Realizacja co najmniej 200 IPWzB rocznie w placówkach dla osób bezdomnych
			2017		
			2018		
			2019		
			2020		
Podnoszenie skuteczności wsparcia poprzez pracę socjalną ukierunkowaną na wychodzenie z bezdomności osób i rodzin z wykorzystaniem ich uprawnień, możliwości i zasobów, a także realizacji projektów socjalnych i innych działań integracyjnych.	Organizacja, współudział w akcjach socjalnych, projektach socjalnych lub zlecenie zadania mające na celu integrację społeczną osób bezdomnych i poprawę ich wizerunku.	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	Siły własne MOPS, NGO's 10 000 zł	Zorganizowanie lub udział w co najmniej 1 projekcie socjalnym mającego na celu integrację społeczną i/lub poprawę wizerunku osoby bezdomnej Zlecenie co najmniej 1 zadania w trybie konkursu ofert w zakresie realizacji przedsięwzięcia mającego na celu integrację społeczną osób bezdomnych.
			2017	Siły własne MOPS, NGO's 10 000 zł	
			2018	Siły własne MOPS, NGO's 30 000 zł	
			2019	Siły własne MOPS, NGO's 30 000 zł	
			2020	Siły własne MOPS, NGO's 30 000 zł	

5.2. Cel operacyjny 2. Zmniejszenie negatywnych skutków funkcjonowania osób bezdomnych w przestrzeni publicznej.

Realizacja celu odbywa się poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w placówkach niskoprogowych (ogrzewalnie i noclegownie) oraz umożliwienie skorzystania z pomocy doraźnej (łazienka i pralnia, kuchnie społeczne, przychodnia dla osób bezdomnych nieubezpieczonych, punkt wydawania odzieży) i objęcia pomocą osób bezdomnych z wykorzystaniem metody streetwork.

Priorytetem oddziaływań jest zapewnienie noclegu każdej osobie bezdomnej, aby nie musiała nocować na ulicy, dlatego bardzo istotna jest odpowiednia organizacja zakwaterowania niskoprogowego (noclegownie, ogrzewalnie). Wskazane jest uruchomienie ogrzewalni dla osób bezdomnych. Ze względu na zagrożenie zdrowia i życia w okresie zimowym konieczne jest przyjmowanie do ogrzewalni, osób bezdomnych będących pod wpływem alkoholu. Ponadto planowana jest dalsza działalność miejsc interwencyjnego schronienia dla kobiet oraz ogrzewalni funkcjonującej przy Miejskim Centrum Profilaktyki Uzależnień (łącznie 30 miejsc) oraz działalność części noclegowej w placówce przy ul. Makuszyńskiego 19a. Uruchomienie schroniska dla osób bezdomnych (50 miejsc) przyczyni się do zmniejszenia zaludnienia w tej placówce, co poprawi jakość świadczonych tam usług i efektywność oddziaływań.

W zakresie pomocy doraźnej planuje się kontynuację działalności przychodni dla osób bezdomnych, nieubezpieczonych, funkcjonowanie punktów wydawania odzieży oraz kuchni społecznych. Zakłada się zwiększenie liczby usług w łazni i pralni.

Prowadzona będzie również praca socjalna metodą streetwork oraz realizowane będą zadania osłonowe w formie projektów socjalnych, interwencji w środowisku osób bezdomnych.

Ze względu na złożony charakter bezdomności istotne jest również, aby na poziomie oddziaływań interwencyjnych zapewnić dostępność do usług specjalistycznych, jak wsparcie psychologiczne, terapeutyczne oraz psychiatryczne, prawne oraz wsparcie pracownika socjalnego i /lub asystenta.

Realizacja celu odbywać się będzie również z wykorzystaniem projektów opracowywanych jako aplikacja do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (RPO WM), w ramach 9 Osi Priorytetowej „Region Spójny Społecznie”, Poddziałanie 9.1.1 i 9.1.2 „Aktywna integracja”.

Podejmowane zadania będą w możliwym zakresie zlecane do realizacji organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach Programu.

ZADANIA	OPIS PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	REALIZATORZY DZIAŁAŃ	ROK	KOSZTY	MIERNIKI I PRODUKTY REALIZACJI CELÓW
Zapewnienie dostępu do bezpiecznego miejsca noclegowego dla każdej osoby pozbawionej schronienia, w tym dla osób będących pod wpływem alkoholu.	Zapewnienie noclegu osobom pozbawionym schronienia, w tym będącym pod wpływem alkoholu poprzez uruchomienie i prowadzenie ogrzewalni	MOPS MCPU	2016	Siły własne MOPS i MCPU	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie ogrzewalni dla 400 osób rocznie
			2017		
			2018		Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie ogrzewalni- min. 90 miejsc rocznie
			2019		
			2020		
	Zapewnienie noclegu osobom bezdomnym poprzez zlecenie realizacji zadania w formie noclegowni Noclegownia – Makuszyńskiego 80 miejsc.	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	Koszty liczone łącznie z zadaniem zapewnienia schronienia	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie noclegowni dla 300 osób rocznie
			2017		
			2018		Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie noclegowni - min. 80 miejsc
			2019		
			2020		
Zapewnienie zróżnicowanych pomocy doraźnej i zwiększenie skali pomocy oraz jakości usług	Zapobieganie i niwelowanie negatywnych skutków bezdomności poprzez umożliwienie skorzystania z pomocy przedmedycznej, w szczególności dla osób nieposiadających ubezpieczenia zdrowotnego – zwiększenie liczby i rodzaju usług (zlecenie działalności charytatywnej)	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	160 000 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie konsultacji lekarskich nie mniej niż 1575 rocznie - opatrunków i zabiegów pielęgniarstwa nie mniej niż 1350 rocznie Wydanie leków dla beneficjentów lub organizacji co najmniej 7300 rocznie opakowań leków i materiałów opatrunkowych leków
			2017	170 000 zł	
			2018	170 000 zł	
			2019	170 000 zł	
			2020	170 000 zł	
	Zapobieganie i niwelowanie negatywnych skutków bezdomności poprzez umożliwienie dokonywania zabiegów higienicznych w łazni, w tym wyprania lub wymiany odzieży –	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	40 000 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie - zabiegów higienicznych nie mniej niż 6100 w roku 2016, niż 7900 w roku 2017, a w latach 2018 do 2020 nie mniej niż
			2017	55 000 zł	
			2018	65 400 zł	
			2019	65 400 zł	

ZADANIA	OPIS PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	REALIZATORZY DZIAŁAŃ	ROK	KOSZTY	MIERNIKI I PRODUKTY REALIZACJI CELÓW
	działalności charytatywnej)		2020	76 300 zł	- usług skorzystania z pralni nie mniej niż 2000 w 2016r., w latach 2017 do 2020 nie mniej niż 2800 - wymiany odzieży nie mniej niż 4000 w roku 2016, a w latach 2017 do 2020 nie mniej niż 5600
	Umożliwienie skorzystania z posiłku każdej osobie potrzebującej poprzez ograniczyć kuchni społecznych – zwiększenie jakości wydawanych posiłków usług (zlecenie działalności charytatywnej)	MOPS, organizacje pozarządowe	2016	160 000 zł	Udostępnienie beneficjentom wsparcia w formie posiłków w kuchniach nie mniej niż 305 000 posiłków w roku 2016, 330 000 rocznie w latach 2017-2020. Wysokość średniej stawki posiłku w latach 2016 -2017 wyniesie ok. 0,51 zł Wysokość średniej stawki posiłku w latach 2018 - 2019 wyniesie ok. 1zł Wysokość średniej stawki posiłku w od 2020r. wyniesie ok. 1,5 zł
			2017	170 000 zł	
			2018	330 000 zł	
			2019	330 000 zł	
			2020	495 000 zł	
Podnoszenie skuteczności wsparcia poprzez pracę socjalną prowadzoną metodą streetwork oraz udzielanie informacji.	Poprawa funkcjonowania osób bezdomnych funkcjonujących w przestrzeni publicznej poprzez oddziaływanie w ramach streetwork oraz realizację zadań osłonowych w formie projektów socjalnych oraz interwencji w środowisku osób bezdomnych	MOPS Straż Miejska Policja SOK	2016	Siły własne MOPS oraz instytucji współpracujących	Liczba osób bezdomnych objętych pomocą streetwork, co najmniej 200 osób rocznie Liczba podjętych interwencji w środowisku osób bezdomnych, co najmniej 80 rocznie Liczba realizowanych projektów socjalnych o charakterze osłonowym co najmniej 2 rocznie.
			2017		
			2018		
			2019		
			2020		

ZADANIA	OPIS PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	REALIZATORZY DZIAŁAŃ	ROK	KOSZTY	MIERNIKI I PRODUKTY REALIZACJI CELÓW
	Wpływanie na skuteczność udzielanej pomocy poprzez udzielanie informacji o ofercie usług na poziomie interwencyjnym służących do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, ale też aktywizujących skierowanych do osób bezdomnych w ramach punktu konsultacyjnego	MOPS	2016 2017 2018 2019 2020	Siły własne MOPS	Liczba udzielonych konsultacji co najmniej 100 rocznie.
Ułatwienie osobom bezdomnym dostępu do skorzystania z publicznej służby zdrowia	Umożliwienie uzyskania prawa do świadczeń z opieki zdrowotnej	MOPS UMK SO	2016 2017 2018 2019 2020	Siły własne MOPS i UMK	Liczba wniosków złożonych przez osoby bezdomne, NFZ lub podmioty lecznicze 600 rocznie

6. Źródła finansowania

Środki na realizację zadań określonych w Programie będą finansowane z następujących źródeł:

- Środki własne Gminy Miejskiej Kraków
- Środki z dotacji celowych budżetu państwa
- Środki pozyskane dla projektów opracowywanych jako aplikacja do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (RPO WM) w ramach 9 Osi Priorytetowej „Region Spójny Społecznie”, Poddziałanie 9.1.1 i 9.1.2 „Aktywna integracja”.

7. Wskaźniki realizacji celu

Cel 1.

1. Dostępność do pomocy w formie schroniska oraz mieszkań wspieranych i chronionych
2. Dostępność do wsparcia indywidualnego w formie świadczeń, usług, w tym pracy socjalnej.

Cel 2.

3. Dostępność do wsparcia w formie placówek niskoprogowych
4. Dostępność do wsparcia w formie usług pomocy doraźnej

8. Realizatorzy Programu

Program będzie realizowany przez następujące podmioty:

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie;
- 2) Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień;
- 3) Straż Miejska Krakowa;
- 4) Policja;
- 5) Służby Ochrony Kolei;
- 6) Organizacje pozarządowe realizujące zдания zlecone w ramach umów z Gminą Miejską Kraków lub współpracujące na zasadach partnerstwa.

9. Sprawozdawczość

Program będzie systematycznie monitorowany i zostanie dokonana ewaluacja końcowa. Monitoring będzie oparty na analizie wskaźników czyli danych liczbowych z realizacji poszczególnych zadań za dany rok. Ewaluacja końcowa to analiza wskaźników uzyskanych w trakcie monitoringu.

Dane z realizacji Programu będą także prezentowane w sprawozdaniach rocznych zgodnie z uchwałą Nr XXXI/524/15 Rady Miasta Krakowa z dnia 2 grudnia 2015r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015-2020.